

Акція «ГРОМАДЯНИН»

*Якщо не сьогодні, то коли,
якщо не ми, то хто?*

*Із акції “Громадянин”
Я зрозумів, що не один
Існує я в людському морі,
В громаді, наче в добрім хорі,
Почесне місце є для всіх
І для дорослих, і малих,
І для жінок, й чоловіків,
Для бідняків і багачів
У світі є закон один:
Людина — це громадянин.*

*Ігор Кушнірчук, учасник Суспільної акції
школярів України «Громадянин»*

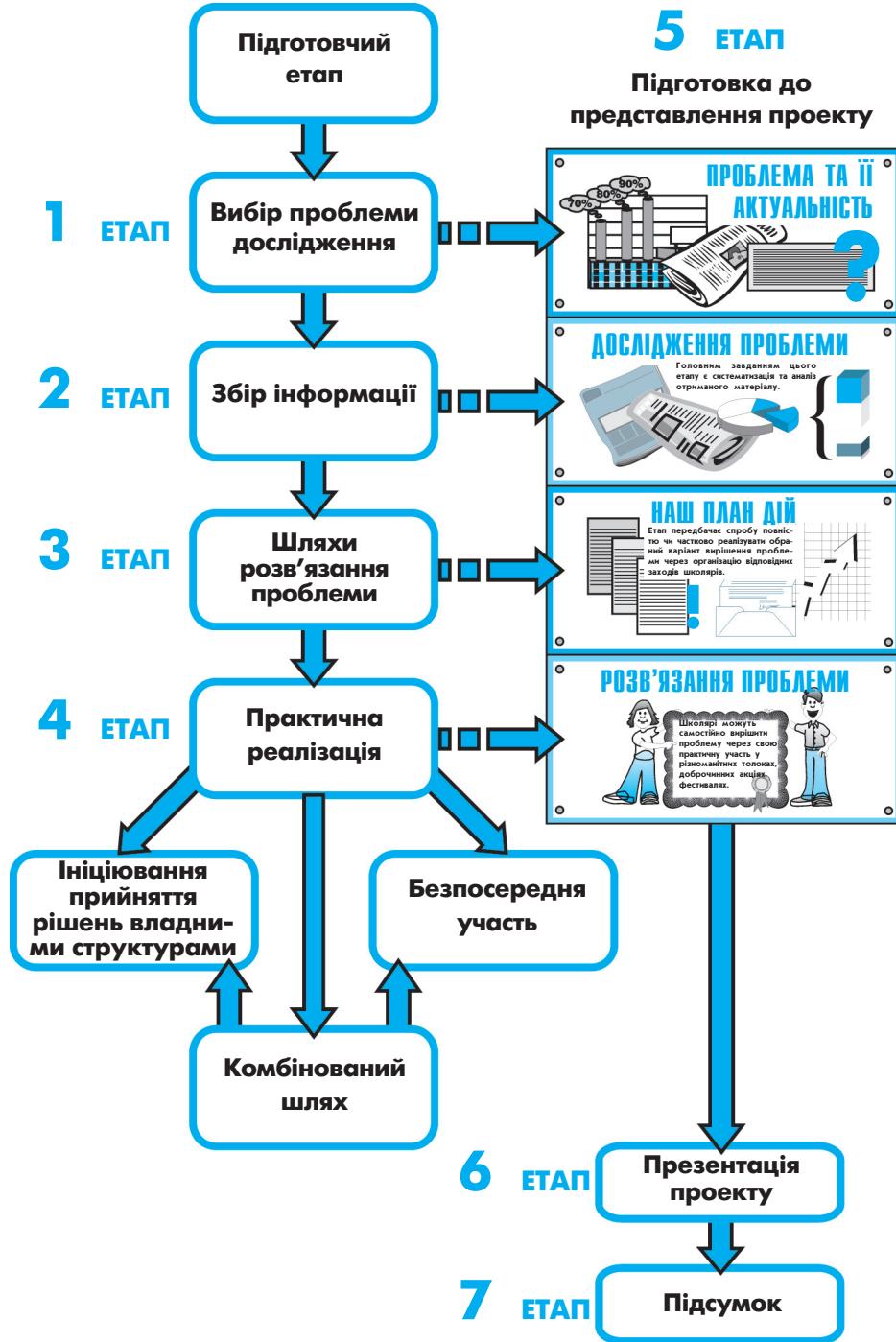
Впродовж останніх років в Україні проводиться суспільна акція школярів України «Громадянин», яку організовує Всеукраїнська Асоціація викладачів історії та суспільних дисциплін «Нова Доба» і Міністерство освіти і науки України.

В акції беруть участь команди учнів загальноосвітніх закладів України, які зацікавлені в тому, щоб зробити свій особистий внесок у покращення життя безпосередньо у своєму селищі, районі, місті, регіоні, країні. Дорослі беруть участь в акції на правах консультантів, експертів, членів журі.

Головним у проведенні цього заходу є формування в молоді розуміння важливості громадянської ініціативи при розв'язанні актуальних питань на місцевому рівні.

Кожного року фінал суспільної акції школярів України «Громадянин» відбувається у м. Києві. Його гостями стають учнівські команди-переможці із різних регіонів України, представники державних органів влади, наукових установ, політичних партій, громадськість, преса.

ОСНОВНІ ЕТАПИ УЧАСТІ В СУСПІЛЬНІЙ АКЦІЇ ШКОЛЯРІВ УКРАЇНИ «ГРОМАДЯНИН»

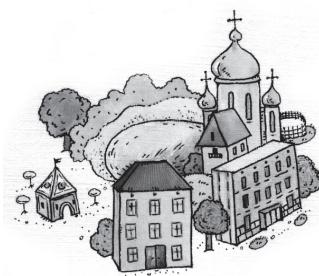

ПРОЕКТ “ГРОМАДЯНИН”

Ти навчишся:

- критично оцінювати дійсність;
- знаходити шляхи вирішення суспільних проблем;
- чітко й аргументовано висловлювати свої думки;
- впливати на рішення владних структур.

1. ЩО ТАКЕ ПРОЕКТ (АКЦІЯ) “ГРОМАДЯНИН”

Вирішення важливих суспільних проблем відбувається не лише шляхом ухвалення органами влади відповідних законів чи постанов, а передусім, завдяки активній суспільній позиції громадян. Пропонований вашій увазі проект закликає всіх нас спільно з державними органами, громадськими організаціями ініціювати й здійснювати безпосередні практичні кроки задля зміни нашого життя на краще.

Дорогі друзі, у вас, як і в усіх громадян України, є конституційне право висловлювати свої погляди на проблеми рідного села чи міста, а також нашої держави. Водночас ви можете вже зараз реально вирішувати конкретні суспільні проблеми чи впливати на їх розв'язання владними чи громадськими структурами.

У нашому оточенні є чимало різноманітних проблем, які тривалий час чекають на вирішення. Невпорядковані вулиці, брудні під'їзди будинків, де ми живемо, відсутність умов для організації дозвілля молоді, місця екологічної небезпеки — ці та безліч інших проблем неможливо вирішити силами лише владних структур. Необхідні ініціатива та вимогливість самих громадян.

Розглянемо два приклади суспільних проблем, які можуть зустрітися в кожному населеному пункті:

1. Місцевий парк забруднений пластиковими пляшками. Це не подобається всім: вам, місцевим жителям, приїжджим і навіть тим, хто цей парк забруднив. Спробуймо проаналізувати причини виникнення такої ситуації та власноруч прибрati територію парку. Подумаймо над можливими пропозиціями щодо запобігання такому забрудненню в майбутньому. Таким чином ми не тільки поліпшимо вигляд свого парку, але й подамо добрий приклад господарювання та культури поведінки у громадських місцях. Здебільшого цю проблему можна вирішити власними силами, не звертаючись до владних чи громадських інстанцій.

- 2.** У вашому населеному пункті руйнується архітектурна споруда, пам'ятка історії, якій, можливо, понад сотні років. Вам не під силу самостійно її реставрувати, чи знайти на це відповідні кошти. Це справа владних структур. Але привернути їхню увагу до цієї проблеми, активізувати місцеву громаду, написати статтю до місцевої газети, виготовити яскравий плакат і розмістити його у людному місці — це можуть зробити юні громадяни.

Вирішувати будь-яку проблему **одному** — **важко**, а в багатьох ситуаціях — неможливо. Але якщо вашими однодумцями стане група друзів, або весь колектив класу, виконання завдання значно полегшиться.

Практика свідчить, що при вирішенні важливої суспільної справи, потрібно дотримуватися **певних правил**, діяти поетапно, крок за кроком.

ПІДГОТОВЧИЙ ЕТАП

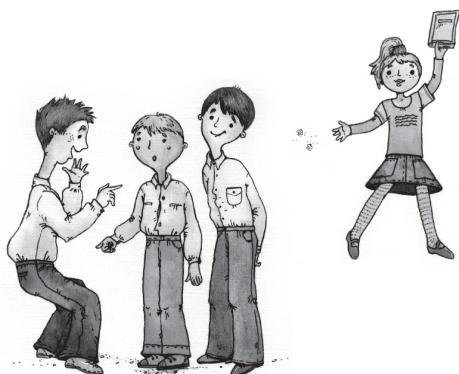
Щоб ваша громадська діяльність була корисною і продуктивною, потрібні певні знання й уміння.

Спочатку утворіть із своїх однодумців кілька груп. Кожна із груп отримує одне із завдань і готове наступну інформацію:

- про структуру органів державної та місцевої влади, сферу їхньої відповідальності та повноваження;
- про громадські організації, групи за інтересами, засоби масової інформації, які є найактивнішими у громадському житті вашої місцевості, регіону;
- про технологію проведення опитування, анкетування та аналізу їх результатів;
- про основні правила ділового етикету (*написання листа, ведення розмови по телефону, проведення ділової зустрічі тощо*);
- про найвагоміші досягнення, перспективи розвитку та найболячіші проблеми вашого села, району, міста тощо.

Збираючи інформацію, ви зможете скористатися довідковою літературою, допомогою дорослих тощо. Обмін такою інформацією в класі під час наступного уроку (зустрічі) дозволить вам не лише отримати необхідні знання, але й згуртуватися для подальшої роботи над проектом.

I ЕТАП. ВИВЧЕННЯ АКТУАЛЬНИХ ПРОБЛЕМ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ ТА ВИБІР ПРОБЛЕМИ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ

У житті громадян окремого населеного пункту завжди існують певні проблеми. Вони тривалий час очікують свого вирішення. Кожна з них потребує конкретного рішення. Громадська думка й ініціатива громадян мають впливати на вирішення проблем суспільного життя органами влади.

На першому етапі потрібно з'ясувати найактуальніші проблеми, характерні для вашого населеного пункту. Спільне обговорення в класі й аналіз важливих проблем вашої територіальної громади, допоможе вам побачити, які серед них є актуальними і до яких не байдужі ваші однолітки.

Додатково обговоріть ці проблеми зі своїми родичами, знайомими, сусідами, друзями, мешканцями вашого населеного пункту. З'ясуйте, що їм відомо про проблеми і як вони до них ставляться. Занотуйте їхні відповіді на свої запитання.

Пошукайте газети та інші друковані джерела інформації, що доводять існування різних проблем у вашій місцевості і пропонують можливі шляхи їх вирішення. Зібрані матеріали запропонуйте обговорити в школі учителям та однокласникам. Слухайте радіо й дивіться телевізійні передачі, присвячені розгляду різних суспільних проблем та можливим шляхам їх вирішення. Використайте цю інформацію з учителями та однокласниками при обговоренні ваших власних проблем.

Якщо ви зібрали достатньо інформації про найважливіші проблеми населеного пункту, шляхом спільног обговорення в класі з'ясуйте, яку саме проблему ви досліджуватимете. Саме ця проблема й стане об'єктом подальшої спільної праці. Важливо, щоб обрана проблема була актуальною не лише для вас, ваших друзів, але для всіх мешканців вашого населеного пункту. Обрати

актуальну проблему не складно. Запишіть на великому аркуші проблеми, на які вказали ваші: а) однокласники; б) родичі; в) сусіди; г) друзі; д) засоби масової інформації; е) жителі місцевої громади тощо. Підкресліть ті проблеми, на які вказують усі категорії опитаних, або більшість.

■ ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Вибір спільної проблеми дослідження — це надзвичайно важливий етап вашої громадської роботи. Обрана проблема повинна бути максимально конкретною, посильною для вас, а найголовніше — вирішення її має бути корисним для вашої громади, місцевості. Наприклад, вирішення такої, на перший погляд, незначної проблеми, як ремонт тротуару біля школи, або встановлення ящиків для сміття, буде важливішим за спробу вирішити екологічні проблеми регіону загалом.

Далі подаємо окремі приклади проблем, з якими ви можете зіткнутися у вашому населеному пункті. Для дослідження зосередьте увагу на одному із наведених прикладів або візьміть будь-яку іншу суспільну проблему, що потребує вирішення.

■ ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Проблеми, наведені нижче, не обов'язково повинні стати об'єктом вашого дослідження. Там, де ви живете, без сумніву, знайдеться чимало інших актуальних проблем, що потребують уваги.

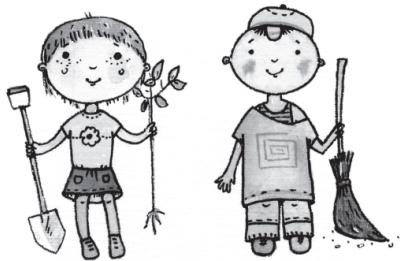
ПРИКЛАДИ ПРОБЛЕМ ШКОЛИ ТА УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

- Шкільна територія потребує впорядкування.
- У школі відсутній комп'ютер та інші сучасні засоби навчання.
- Школярі мають обмежені можливості у вивченні іноземних мов.
- Відсутність спортивного інвентаря, необлаштованість спортивного залу не сприяють фізичному розвитку школярів.
- Немає коштів для забезпечення шкільної бібліотеки передплатними виданнями та іншою навчальною і художньою літературою.

- Низький рівень культури школярів під час спілкування, вживання брутальних слів.
- Відсутні місця організації дозвілля молоді в позаурочний час.
- Низька якість харчування у шкільній їдальні, відсутність гарячих страв тощо.

ПРИКЛАДИ ПРОБЛЕМ МІСЦЕВОЇ ГРОМАДИ

- Поблизу школи стоять рекламні щити, на яких рекламиують тютюнові вироби, алкогольні напої.
- Люди із травмами опорно-рухового апарату, які проживають у вашому населеному пункті, практично ізольовані від суспільства, не мають можливості спілкуватися з іншими, відвідувати громадські місця тощо.
- У дитячому будинку не вистачає підручників, іграшок, канцелярського приладдя для навчання.
- Люди похилого віку, які складають більшість населення невеликого села, не мають повноцінного медичного обслуговування.
- Одна з вулиць, на якій проживає чимало учнів із вашого класу, потребує благоустрою або заборони проїзду вантажного транспорту тощо.

ПРИКЛАДИ ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ

- У вашому населеному пункті (мікрорайоні) немає парку, скверу, клумб, зелених насаджень.
- Місцеві підприємства забруднюють довкілля.
- Сміттєзвалище не впорядковане, відсутнє взагалі, або знаходитьться поблизу житлової зони.
- Ви стали свідками масового вирубування лісу, паркової зони.
- Відсутнє озеленення окремих вулиць вашого села, міста, мікрорайону тощо.

ПРИКЛАДИ ПРОБЛЕМ, ЩО ВИНИКАЮТЬ В РЕЗУЛЬТАТІ ОБМЕЖЕННЯ ПРАВ ТА СВОБОД ОСОБИСТОСТІ

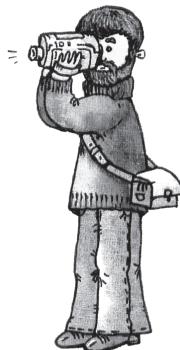
- Люди обурені тим, що виборча компанія відбувається із порушенням норм чинного законодавства.
- Найініціативніші члени місцевої громади відчувають на собі тиск владних структур.
- Місцеві засоби масової інформації тенденційно та однобоко подають інформацію, не друкують матеріали, які критикують органи влади. Відсутня свобода слова.
- Представник однієї із релігійних громад відчувають тиск з боку огранів влади, або іншої релігійної громади.

Складіть список проблем вашої школи, вулиці, мікрорайону чи населеного пункту і запишіть їх на дошці. Спільно проаналізуйте кожну з них. Під час обговорення зверніть увагу на причини виникнення тієї чи іншої проблеми, її важливість для місцевої громади, перспективи розв'язання.

З'ясуйте, вирішення яких проблем не потребує прийняття особливих державних рішень чи зміни законодавства. Наприклад, проблеми зміни навчального навантаження або програм у школі, підвищення розміру пенсій, забезпечення учнів безкоштовним проїздом до школи та багато інших можуть виявитися не реальними для розв'язання в межах місцевої учнівської акції.

У процесі обговорення визначте одну із проблем, яка для вас виявилася найбільш актуальною та посильною для розв'язання.

ІІ ЕТАП. ДОСЛІДЖЕННЯ ОБРАНОЇ ПРОБЛЕМИ. ЗБИРАННЯ ІНФОРМАЦІЇ

Отже ви визначилися щодо проблеми дослідження. Тепер вам необхідно зібрати і проаналізувати інформацію про неї. Передусім належить з'ясувати, де можна отримати матеріали, що стосуються обраної проблеми. Існують різні джерела отримання інформації. Вам потрібно звернутися до людей, організацій або установ, які добре обізнані з цією проблемою.

ВИЗНАЧЕННЯ ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

- Складіть список можливих джерел отримання інформації. Зясуйте, з якими організаціями або окремими людьми вам потрібно поспілкуватися. Утворіть дослідницькі групи.

Кожна група звертається до одного або кількох джерел інформації. Дорослі також можуть допомогти вам збирати інформацію, але вони не повинні виконувати всю вашу роботу.

Ви можете запросити до свого класу людей, які добре знають досліджувану проблему і можуть вам про неї розповісти.

Одержану інформацію зберігайте, щоб згодом використати її для формування презентаційних матеріалів.

■ ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

- Під час збирання необхідного матеріалу важливо не обмежуватися лише одним джерелом інформації, а звертатись одночасно й до інших джерел. Вам варто пам'ятати, що свідчення людей, численні документи, матеріали преси тощо не завжди містять достовірну інформацію. При узагальненні та висновках звертайтесь до різних джерел інформації. Отримати правильні дані можна лише шляхом критичного аналізу дійсності та зіставлення різних поглядів.

ПРИКЛАДИ КОРИСТУВАННЯ ОКРЕМИМИ ДЖЕРЕЛАМИ ІНФОРМАЦІЇ

1. БІБЛІОТЕКИ

- Насамперед спробуйте скористатися матеріалами бібліотеки вашої школи. Можете користуватися також фондами громадських бібліотек — селищної, міської тощо. Попросіть дорослих відшукати необхідний матеріал у наукових бібліотеках, доступ до яких вам, можливо, буде утруднений. У них є газети та інші друковані

видання, що можуть містити інформацію з досліджуваної проблеми. Працівники бібліотек завжди допоможуть вам підібрати необхідний матеріал, якщо ви чітко повідомите про мету свого візиту. У деяких бібліотеках є копіювальні апарати, де ви зможете зробити копії відповідних статей для поповнення загальної папки матеріалів із дослідження проблеми.

2. РЕДАКЦІЇ МІСЦЕВИХ ГАЗЕТ, РАДІО, ТЕЛЕБАЧЕННЯ

- Ви можете встановити контакт з редакціями місцевих газет. Можливо, ваша проблема могла б зацікавити їх також. Кореспонденти газет регулярно збирають інформацію з проблем свого регіону і зможуть поділитися з вами своїми знаннями та вміннями.

Співробітники газет могли б надати вам вирізки статей, і, можливо, також фотографії. Майте на увазі також те, що лише частина зібраного журналістами матеріалу потрапляє на шпальти друкованих видань, у радіо чи телевізорі.

3. ВЧИТЕЛІ ШКОЛИ, В ЯКІЙ ВИ НАВЧАЕСТЬСЯ, ТА ІНШИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

- Педагоги вашого навчального закладу завжди готові надати вам корисні поради. Особливо компетентну допомогу ви зможете отримати від тих учителів, які викладають дисципліни суспільно-гуманітарного циклу.

Можливо у вашому населеному пункті є інші навчальні заклади, викладачі яких можуть бути експертами з обраної вами проблеми. Зателефонуйте у приймальню і попросіть, щоб вам допомогли сконтактувати із потрібними людьми.

4. ПРАЦІВНИКИ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ. ЮРИСТИ

- Люди, діяльність яких пов'язана з охороною громадського порядку, дотриманням законів, добре знайомі з багатьма суспільними проблемами. Дізнайтесь, чи немає таких людей серед батьків учнів вашої школи. Окрім юридичні служби охоче підуть вам назустріч і нададуть безкоштовні консультації чи іншу допомогу, якщо ви їм чітко поясните суть своєї ініціативи.

5. МІСЦЕВІ ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ГРУПИ ЗА ІНТЕРЕСАМИ

- Можливо, що суспільна проблема, яку Ви досліджуєте, вже стала об'єктом уваги різноманітних громадських організацій, політичних партій, груп за інтересами, або окремих громадян. Спробуйте об'єднати свої зусилля. Попросіть учителя або когось із дорослих допомогти вам написати їм офіційного листа, зателефонувати.

6. ДЕРЖАВНІ ОРГАНЫ ВЛАДИ

- Представники місцевих органів виконавчої влади за своїм службовим обов'язком повинні завжди бути готові надати Вам консультацію, або допомогу з відповідної суспільної проблеми. Депутати селищних, районних, міських, обласних рад чи Верховної Ради України повинні регулярно приймати громадян свого виборчого округу. Можете нагадати народним обранцям про те, що на майбутніх виборах ви вже теж будете мати право голосу.

7. ЕЛЕКТРОННІ ЗАСОБИ СПЛІКУВАННЯ

- Інформацію з досліджуваної проблеми можна відшукати на сайтах Інтернету. Спілкування із потрібними людьми чи організаціями через електронну пошту заощадить ваші гроши та час. Якщо у вашій школі ще немає такої можливості, зверніться за допомогою до інших організацій вашої місцевості чи приватних осіб.

8. ІНФОРМУЙТЕ ТА ОПИТУЙТЕ ГРОМАДСЬКІСТЬ

- Чим більше людей знатиме про Ваш проект, тим більше допомоги ви зможете отримати. Поінформуйте про Вашу участі в акції своїх друзів, однокласників, знайомих. Попросіть у редакціях місцевих газет, журналів, радіо чи телебачення надати коротку інформацію про досліджувану Вами проблему. Цілком можливо, що згодом результати Вашої роботи стануть цінним матеріалом для засобів масової інформації.

■ ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Контактуючи з державними або громадськими організаціями, памятайте, що люди, до яких ви звертаетесь, мають обмежений час для спілкування з вами. Прагнення отримати допомогу у вирішенні вашої проблеми безпосередньо у голови обласної чи районної ради, мера міста, директора підприємства забере багато часу й до того ж не завжди буде результативним.

Намагайтесь звертатися до тих осіб, які безпосередньо відповідають за обрану вами проблему дослідження. У багатьох установах існують відділи зв'язків із громадськістю, куди можна звернутися. Про зустріч домовтеся заздалегідь. Узгодьте також кількість представників від класу, які виконуватимуть цю місію. Напередодні зустрічі продумайте свої запитання та пропозиції.

III ЕТАП. АНАЛІЗ ІНФОРМАЦІЇ. ВИБІР ШЛЯХІВ РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

На цьому етапі вам потрібно обрати найбільш прийнятні шляхи розв'язання проблеми. Важливим є те, щоб ці шляхи підтримувала більшість класу. Головним завданням цього етапу є систематизація та аналіз отриманого матеріалу, планування діяльності щодо розв'язання проблеми.

■ За допомогою учителя розділіть зібраний матеріал за такими папками:

1. Актуальність та важливість проблеми;
2. Інформація про різні підходи до розв'язання проблеми;
3. Обрана програма дій.

■ Наведіть факти, статистичні дані, висновки спеціалістів, що вказують на проблему, її актуальність;

- Визначте серед членів місцевої громади тих осіб, які зацікавлені у розв'язані визначеній проблеми.**

Продумайте, як уникнути перешкод та залучити до вашої справи широкий загал громадськості.

- Критично аналізуйте зібраний матеріал. Учасники робочої групи над проектом визначають різноманітні шляхи розв'язання проблеми та пропонують лише ті, які під силу учням.
- Складіть список корисних справ, який би міг сприяти процесу розв'язання проблеми. Виберіть серед них найбільш ефективні та прийнятні, враховуючи реальні можливості їх організації.

На окремому аркуші паперу, який ви згодом використаєте на презентації проекту, опишіть:

- Чому, обраний шлях вирішення проблеми, ви вважаєте найефективнішим?
- Чи відповідає ваш шлях вирішення проблеми законодавству України?
- Обґрунтуйте економічність власного шляху вирішення проблеми.
- Вкажіть на можливі негативні сторони практичного втілення вашої програми дій.
- З'ясуйте, яка державна установа безпосередньо відповідає за вирішення цієї проблеми.

Наочно зобразіть запропонований механізм реалізації вашої програми дій (бізнес-план). Зазначте, чи підтримують ваш план органи місцевого самоврядування, недержавні структури, громадськість. Хто і чому відхиляє ваші пропозиції чи перешкоджає їх реалізації.

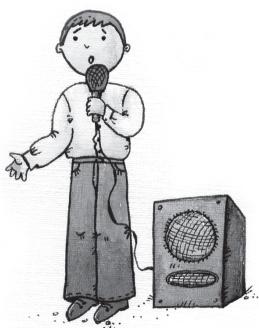
ОРИЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК МОЖЛИВИХ ЗАХОДІВ ЩОДО РОЗВЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

Написати лист-звернення	X
Підготувати відеофільм	O
Прибрати територію	X
Написати статтю до обласної газети	O
Провести збір коштів під час фестивалю	X
Виступити на місцевому телебаченні	O
Підготувати інформаційні листівки	X
Відшукати спонсорів	O

X — обов'язково робити, O — не обов'язково робити

ОРИЄНТОВНИЙ ПЛАН ДІЙ ПО РОЗВ'ЯЗАННЮ ОБРАНОЇ ПРОБЛЕМИ

Вид діяльності	Очікуваний результат	Відповідальний	Ресурси	Термін
Написати лист — звернення	Відправлений лист до ЖЕКу Сонячного мікрорайону	Група №1 Сидоров Ігор	Папір — 3 листки Марка — 70 коп Конверт	До 5 травня
Прибрати територію	Прибрана територія	Група №2 Вітюк Ірина	Відра — 5, поліетиленові мішки — 10. Використання вантажного автомобіля — 1,5 год	До 15 травня
Провести збір коштів (на виготовлення листівок) під час фестивалю у школі	Зібрані кошти у сумі 15–20 грн.	Група №3 Шаповал Андрій	Скринька із надписом Група охорони Комісія нагляду	До 25 травня
Інформування громадськості	40 листівок мешканцям, які проживають поблизу	Група №4 Терещенко Вікторія	Папір — 50листків Використання комп’ютера — 3 год Друк матеріалів	До 31 травня

Інформуйте громадськість та запропонуйте органам місцевої влади ваш план дій по реалізації проекту. Скористайтеся порадами щодо співпраці із ЗМІ.

Варто заручитися листами підтримки вашої акції від адміністрації школи, батьківського комітету, авторитетних осіб Вашої громади.

IV ЕТАП. НАШІ ДІЇ. РОЗВ'ЯЗАННЯ ПРОБЛЕМИ

Етап передбачає спробу повністю чи частково реалізувати обраний варіант вирішення проблеми через організацію відповідних заходів школярів. На приклад:

- звернення до місцевих органів законодавчої чи виконавчої влади;
- публікація своїх пропозицій у засобах масової інформації;
- виступи по радіо чи телебаченню;
- залучення до цієї роботи комерційних структур, усіляких фондів тощо;
- звернення до громадських організацій.

З іншого боку, школярі, якщо це їм під силу, можуть самостійно вирішити проблему безпосередньо через свою практичну участь у різноманітних толоках, добroчинних акціях, фестивалях тощо.

Найбільш оптимальним є таке вирішення проблеми, яке передбачає поєднання діяльності владних структур із участю школярів, громади тощо. Публічна презентація матеріалів, може бути також успішною завершальною стадією практичної реалізації проекту.

V ЕТАП. ПІДГОТОВКА ДО ПРЕДСТАВЛЕННЯ ПРОЕКТУ

Презентація матеріалів дослідження перед широкою аудиторією є неодмінною умовою роботи над проектом “Громадянин”. Успішне представлення результатів дослідження може дати поштовх для подальшого розв'язання проблеми. Це може бути участь у конкурсі таких проектів у своїй школі, місті, районі, області. Представлення проекту може відбуватися також перед учнівським колективом школи, громадськістю свого населеного пункту або безпосередньо перед державними

чи іншими структурами (Наприклад: батьківські збори, робоча нарада представників місцевої влади, сесія народних депутатів тощо).

Для кваліфікованої підготовки до представлення матеріалів проекту перед журі чи іншою аудиторією учні класу мають розділитися на 4 групи. Кожна група відповідає за підготовку однієї частини презентаційного стенду. Сюди слід включити країні матеріали, зібрани в ході дослідження проблеми кожною дослідницькою групою і класом загалом. Логічно розміщена композиція з різноманітних документів, чіткі висновки та пропозиції, наочні матеріали складуть ґрунтовну базу презентації вашого проекту.

ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДОВИХ ПРЕЗЕНТАЦІЙНИХ МАТЕРІАЛІВ

Матеріали, напрацьовані робочими групами стосовно досліджуваної проблеми і призначенні для презентації проекту, мають бути відповідним чином впорядковані і розподілені на дві групи: одна група матеріалів складе папку документів, друга — демонстраційний стенд.

ДЕМОНСТРАЦІЙНИЙ СТЕНД складається з 4-х планшетів, кожен із яких відповідно представляє I, II, III та IV етапи роботи над проектом. Під час демонстрації планшети виставляють на столі або прикріплюють до стіни.

ПАПКА ДОКУМЕНТІВ містить важливі матеріали з усіх етапів дослідження проблеми: вирізки з газет і журналів; статті, написані на підставі опитувань місцевих жителів; короткі конспекти про висвітлення проблеми у пресі, по радіо чи телебаченню; пропозиції громадських організацій; уривки з повідомлень державних установ тощо.

Для зручності практикують виготовлення демонстраційного стенду у вигляді книжки-розкладанки.

На демонстраційному стенді розміщаються невеликі текстові повідомлення, малюнки, карти, діаграми, фотографії, заголовки статей, статистичні таблиці, політичні карикатури, ілюстрації тощо. Їх ви можете використати із друкованих видань або намалювати самостійно. Під час демонстрації планшети виставляють на столі або прикріплюють до стіни. Такий планшет зобов'язана підготувати кожна група.

Паралельно кожна група готує усні виступи (2–3 представники відожної команди), розробляються сценарії виступу, варіанти відповідей на можливі запитання аудиторії. Корисними стануть і тренувальні вправи з ораторського мистецтва.

Щоб група навчилася вдало виступати, можна звернутися за порадою до батьків та дорослих, які мають досвід публічних виступів. Наприклад, учителів, журналістів, посадовців тощо. Напередодні презентації проекту організуйте тренувальний виступ перед своїми однокласниками.

■ ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Представлення проекту на місцевому рівні — це дуже важлива та відповідальна ланка вашої роботи.

■ Завдання етапу:

- 1. Поінформувати широку аудиторію про важливість обраної проблеми;**
- 2. Ознайомити присутніх із результатами збору та аналізу інформації;**
- 3. Представити обрані шляхи розв'язання проблеми;**
- 4. Розповісти про практичну діяльність у ході реалізації проекту.**

Ці чотири завдання відповідають меті кожної групи з підготовки демонстраційного стенду та папки документів із додатковими матеріалами до нього. Під час презентації представники кожної із груп послідовно демонструють основні етапи реалізації проекту.

Як зазначалось раніше, презентація учнівського дослідження проблеми може здійснюватись у різних формах: участь у шкільних, районних, міських чи обласних конкурсах; виступ колективу класу перед учнівським колективом школи, громадськістю свого населеного пункту або представниками державних органів.

Кожен етап проведення акції представляє окрема група школярів, використовуючи відповідний планшет. Слухачі додатково можуть переглядати матеріали, які зібрані в папці документів, а також ставити запитання.

При представленні результатів проекту бажано дотримуватися наступних правил:

- Кожна група готове усне повідомлення і упродовж 4-5 хвилин подає найважливішу інформацію про один із етапів розв'язання проблеми, використовуючи для цього демонстраційний стенд та папку документів.
- Під час представлення потрібно у загальних рисах охопити зміст демонстраційного розділу та розділу документації.
- Під час презентації використовуйте демонстраційні матеріали, які допоможуть краще сприймати зміст повідомлення.

- Використовуйте матеріали, що містяться у папці документів.
- Під час представлення проекту доцільно брати участь усім членам групи. Це буде переконливим свідченням того, що ви всі разом працювали над проектом.
- Учні повинні подавати найважливішу інформацію та наводити чіткі аргументи, говорити вільно й невимушено, уникаючи механічного читання тексту.
- Під час виступу можна використовувати зазделегідь підготовлені нотатки, але не бажано ними користуватися, відповідаючи на запитання.
- Представляючи проект, слід використовувати тільки ті матеріали, що розміщені на стенді або знаходяться у папці документів.

ВАЖЛИВО ЗНАТИ

- Слід завчасно подбати про те, як відзначити роботу над проектом найактивніших учнів класу, допомогу мецената чи будь-якої іншої дорослої людини, яка підтримала вашу ідею. Слова подяки завжди приємні для людей. Не скупіться на них.
- Може трапитися так, що дорослі не до кінця зрозуміють ваші наміри, або вважатимуть, що вам ще передчасно братися за серйозні справи. Будьте готові й до того, що хтось із запрошених проігнорує ваш захід або слухатиме неуважно і без інтересу. Із розумінням ставтеся до таких ситуацій, будьте толерантними.
- Безкорисна громадська робота не завжди гідно оцінюється. Справжній громадянин робить реальні справи на користь суспільства, не очікуючи подяки і винагороди. Визнання та вдячність інших зазвичай приходять згодом, але приходять неодмінно.

VIII ЕТАП. ПІДСУМОК. ОЦІНКА СВОЇХ ДІЙ

Завершуючи будь-яку справу, завжди корисно поміркувати над тим, що вдалося найкраще, яких помилок можна було уникнути, чого ви навчилися. Так формується життєвий досвід, який допоможе вам

не робити помилок у майбутньому і діяти кожного разу краще.

Після завершення проекту вам належить критично оцінити свою роботу. Обмірковуючи досвід, набутий під час реалізації проекту, дайте відповідь на такі запитання:

- Чого і як ви навчилися разом із однокласниками?
- Якби вам довелося починати новий проект, що ви зробили б інакше?
- Яких умінь і навичок я набув (набула), працюючи над цим проектом?
- Яких умінь і навичок ми набули, працюючи над цим проектом?
- У чому полягають переваги роботи в команді?
- У чому полягають недоліки групової роботи?
- Що я зробив (зробила) добре?
- Що ми зробили добре?
- Як я можу вдосконалити свої навички й уміння для вирішення проблеми?
- Як наш клас може поліпшити свої навички й уміння вирішувати проблеми?

Ви можете запросити на обговорення всіх дорослих, які допомагали вам або брали безпосередню участь у практичному вирішенні проблеми.

Важливо, щоб ви продовжували свою суспільну активність, виробляли навички та вміння, які допоможуть вам активно та грамотно брати участь у вирішенні суспільних проблем.

У майбутньому набутий досвід стане вам у пригоді.

**ПАМ'ЯТАЙТЕ, що розбудовувати власну
державу має кожен із нас власними
практичними діями.**